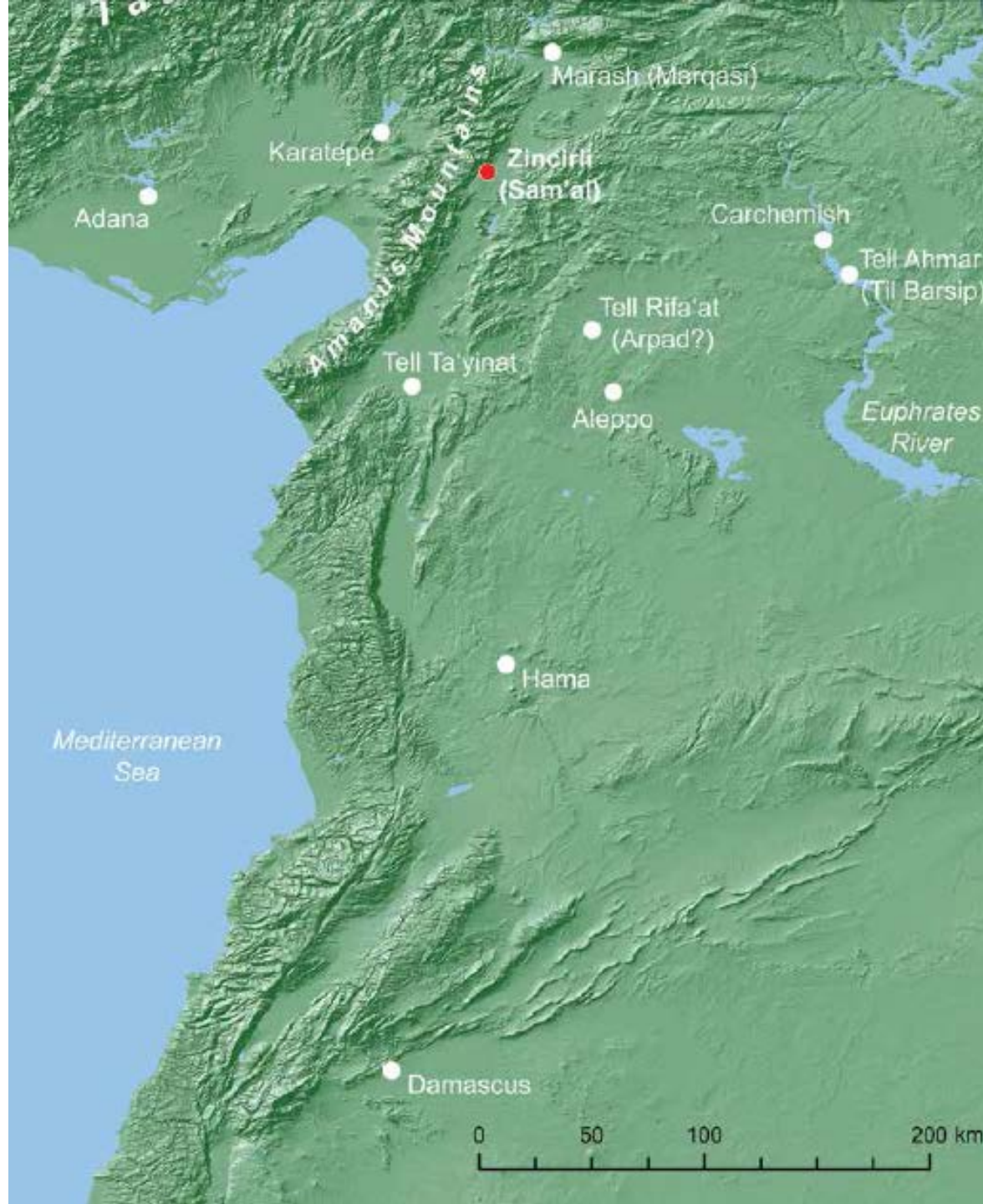

Bibliography

- Alkim, U. Bahadır. "The Road from Sam'al to Asitawandawa: Contributions to the Historical Geography of the Amanus Region." *Anadolu Araştırmaları* 2 (1965): 3–41.
- Barnett, Richard D. "The Gods of Zinjirli." In *Compte Rendu de l'onzième Rencontre Assyriologique Internationale*, pp. 59–87. Leiden: Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, 1964.
- Bossert, Helmuth Theodor. "Neues von Zincirli und Maraş." *Orientalia* 27 (1958): 399–406.
- Dion, Paul-Eugène. *Les Araméens à l'Âge du Fer: Histoire politique et structures sociales*. Paris: Gabalda, 1997.
- Landsberger, Benno. *Sam'al: Studien zur Entdeckung der Ruinenstätte Karatepe*. Veröffentlichungen der Türkischen Historischen Gesellschaft 7/16. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1948.
- Lipiński, Edward. *The Aramaeans: Their Ancient History, Culture, Religion*. Orientalia Lovaniensia Analecta 100. Leuven: Peeters, 2000.
- Luschan, Felix von, et al. *Ausgrabungen in Sendschirli, vol. 1: Einleitung und Inschriften*. Berlin: Spemann, 1893.**
- Luschan, Felix von, Carl Humann, and Robert Koldewey. *Ausgrabungen in Sendschirli, vol. 2: Ausgrabungsbericht und Architektur*. Berlin: Spemann, 1898.**
- Luschan, Felix von. *Ausgrabungen in Sendschirli, vol. 3: Thorsculpturen*. Berlin: Georg Reimer, 1902.**
- Luschan, Felix von, and Gustav Jacoby. *Ausgrabungen in Sendschirli, vol. 4*. Berlin: Georg Reimer, 1911.**
- Luschan, Felix von, and Walter Andrae. *Ausgrabungen in Sendschirli, vol. 5: Die Kleinfunde von Sendschirli*. Berlin: Walter de Gruyter, 1943.**
- Orthmann, Winfried. *Untersuchungen zur späthethitischen Kunst*. Bonn: Habelt, 1971.
- Osten, Hans Henning von der. *Explorations in Hittite Asia Minor, 1929*, pp. 60–66. Oriental Institute Communications 8. Chicago: University of Chicago Press, 1930.
- Pardee, Dennis. "A New Aramaic Inscription from Zincirli." *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* 356 (November 2009).
- Pucci, Marina. *Functional Analysis of Space in Syro-Hittite Architecture*. Oxford: Archaeopress, 2008.
- Sader, Hélène S. *Les états araméens de Syrie: Depuis leur fondation jusqu'à leur transformation en provinces assyriennes*. Beirut Texts and Studies 36. Beirut: Orient-Institut der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, 1987.
- Schloen, J. David, and Amir S. Fink. "New Excavations at Zincirli Höyük in Turkey (Ancient Sam'al) and the Discovery of an Inscribed Mortuary Stele." *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* 356 (November 2009): 1–13.
- Schloen, J. David, and Amir S. Fink. "Searching for Ancient Sam'al: New Excavations at Zincirli in Turkey." *Near Eastern Archaeology* 72/4 (December 2009): 203–219.

Sam'al

Samice: ŠAM'L (Sol/Kuzey) ,

Samalla (Assurca)

Fenikece alfabeyle yazılmış:

Y'DY (Yadiya: Semitic değil belki Anadolu)

900: Gelismeye baslıyor

713: Assur eyaleti

Bu isimlerden biri krallığı temsil ederken diğerinin başkent olan şehri temsil etmesi de mümkündür.

Zincirli, antik Anadolu ve Suriye kültürel bölgeleri arasındaki sınırda bulunmaktadır. Kuzeyde ve batıda Toros ve Amanos sıradağları tarafından sınırlandırılmış olan bu bölge, Samice konuşan halkların yaşadığı bölgenin en kuzeybatı ucu olmasının yanı sıra tarihin birçok döneminde güneyindeki ve doğusundaki Suriye kültürünü yansıtan merkezlerle de bağlantı içinde olmuştur

Yerleşimin Kronolojisi M.Ö. 2500-600

Sam'al ismi: bir Eski Asur metninde!

An Old Assyrian tablet that refers to Sam'al (Kültepe c/k 441; 19th cent. b.c.)

11 shekels (92 grams) of tin to the employee from Sam'al (*a-na šú-ḥa-ri-im ša sá-am-a-al*)

En azından, Geç Tunç Çağı ve Demir Çağları boyunca farklı etnik kökenlerden gelen halkların birlikte var oldukları ve birbirlerinin kültürlerine karşılıklı olarak uyum sağladıkları söylenebilir.

Luvi kökenli elitler Hitit imparatorluk rejimi sırasında ve sonrasında (yaklaşık M.Ö. 1300–900)

Samice konuşan hükümdarlar güç sahibi olup Zincirli'yi tahkim edene kadar (yaklaşık M.Ö. 900-700) nesiller **boyu bölgede egemen olmuşlardır.**

Demir Çağı'nda (M.Ö. 900–700) Sam'al'ı yöneten hanedanın içinde Samice değil **Luvice** isimler taşıyan **kralların** bulunması, bölgeye yüzyıllar önce Toros Dağları aracılığıyla göç etmiş olan Samice konuşan halkın daha sonra Luvileri yönetmesi gibi, Luviler de Anadolu'dan yerel bir Batı Sami halkını yönetmek için gelmişlerdir.

Hitit İmparatorluğu'nun M.Ö. 1200 civarındaki yıkılışının ardından Luvice konuşan elitler tarafından yönetilen birçok küçük krallık ortaya çıkmıştır.

Özellikle, Fırat'ın kıyısında, Zincirli'nin 12 kilometre doğusunda bulunan ve daha önce Hitit kralı adına Suriye'yi yöneten kral vekilinin (ve aynı zamanda prensin) makamı olarak kullanılan Karkamış, erken Demir Çağı'nda (M.Ö. 1200-900 arası) Luvice konuşan bir hanedan tarafından yönetilen güçlü bir yerel krallık haline gelmiştir. Zincirli bölgesindeki birçok yerleşimde Luvi hiyeroglifleriyle yazılmış yazıtların bulunması, 10. yüzyılın sonlarında yönetimi ele geçiren ve krallıklarının başkenti olarak Zincirli'nin o zamana dek terk edilmiş olan eski Tunç Çağı höyüğünü seçen Arami hanedanının gelişinden önce, buranın başlangıçta Luvilerin egemen olduğu Karkamış krallığının bir parçası olduğunu ya da en azından Luvice konuşan yerel bir elit tarafından yönetildiğini göstermektedir.

En azından, Geç Tunç Çağı ve Demir Çağları boyunca farklı etnik kökenlerden gelen halkların birlikte var oldukları ve birbirlerinin kültürlerine karşılıklı olarak uyum sağladıkları söylenebilir.

Luvi kökenli elitler Hitit imparatorluk rejimi sırasında ve sonrasında (yaklaşık M.Ö. 1300–900) Samice konuşan hükümdarlar güç sahibi olup Zincirli'yi tahkim edene kadar (yaklaşık M.Ö. 900-700) nesiller **boyu bölgede egemen olmuşlardır**. Samice konuşan halkın daha sonra Luvileri yönetmesi gibi, Luviler de Anadolu'dan yerel bir Batı Sami halkını yönetmek için gelmişlerdir.

Bilim adamları uzun süredir bu iki grup arasındaki rekabetin Sam'al kralı Kulamuwa'nın (yaklaşık M.Ö. 730) Fenikece yazıtında adı geçen haksızlığa uğramış **muškabīm** ("yere yatanlar") ve tahminen daha iyi bir durumda olan **ba'rīrīm** adlı gruplara yapılan gizemli göndermede de görülebildiğini düşünmüşlerdir. Kulamuwa, yazıtında **muškabīmlere (düşkün Luviler?)** yardım ettiğini ve iki grup arasında karşılıklı saygıyı teşvik ettiğini iddia etmektedir. Ayrıca, Sam'al hanedanı içindeki Samice ve Luvice isimlerin birbirine karışmasını da (ör: Kulamuwa'nın babası Hayyā'nın isminin Samice olmasına rağmen kralın kendi ismi Luvicedir. Kulamuwa'nın eski bir asil Luvi ailesinden gelen bir kraliçenin oğlu olması mümkündür.) açıkladığı varsayılan bu uzun birarada yaşama ve muhtemel ırklar arası evliliklere rağmen etnik kimlikler unutulmamış ve günümüzde Orta Doğu'da ve daha birçok dönemde sıkça rastlandığı gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkmışlardır.

Yerleşimin Kronolojisi M.Ö. 2500-600

Genişleyen ve surlarla çevrilen yeni şehre *Y'DY* (muhtemelen şehrin “Yādiye” diye okunan Luvice ismi) adı verilmiştir ve şehir, aynı zamanda, Samice ismi olan ve “kuzey” anlamına gelen *ŠM'L (Sam'al)* olarak da anılmıştır. Bu isimlerden biri krallığı temsil ederken diğ erinin başkent olan şehri temsil etmesi de mümkündür. Her halükarda, Samice konuşan yeni yöneticiler, Luviler tarafından yönetilen Karkamış'takilere benzer Geç Hitit ikonografisini ve süsleme tarzını hızla benimsemiştir. Şehrin yeni inşa edilen girişlerini süsleyen rölyefli bazalt ortostatlar, Luvi kökenli olmayan elitler tarafından dahi taklit edilen bu kültürel geleneğin itibarının devam ettiğini göstermektedir.

Etno-linguistik durumu daha da karmaşıklaştıran bir diğ er olay, Zincirli için kullanılan Sam'al isminin bin yıl önce Orta Tunç Çağı'na ait bir Eski Asur metninde kullanılmış olmasıdır.

Bu durum, Hitit İmparatorluğu ve sonrasındaki Luvi egemenliğinden önce bölgede Samice konuşan bir halkın var olduğunu ve şehrin eski Samice isminin hiç unutulmadığını göstermektedir. Zincirli'nin yalnızca 8km güneyinde bulunan Orta Tunç Çağı'na ait kraliyet başkenti Tilmen Höyük'te ortaya çıkarılan mimari kalıntıların ve küçük buluntuların Amorit karakteri de bunu desteklemektedir. Tilmen'in hükümdarları güneylerinde o zaman merkezi Halep'te bulunan Yamhad İmparatorluğu tarafından yönetilen Suriye'nin iç kesimleriyle yakın kültürel ve politik ilişkiler içindeydiler. Ayrıca, benzer Tunç Çağı malzemesi Tilmen tarafından yönetilen Amorit krallığına bağlı surlarla çevrili bir şehir olan Zincirli'de de bulunmuştur. Bunun yanısıra, Sam'al adı (*š-m-i-r-w* olarak yazılmıştır), Geç Tunç Çağı'na ait Karnak'taki Amun tapınağının duvarına, bölgede sık sık seferler düzenleyen, Asi nehri ve kollarını alarak M.Ö. 1450'deki 8. seferi sırasında Fırat'a kadar ulaşmış olan firavun III. Tutmose'nin başarılarını anmak amacıyla kazınmış olan Mısırca bir Kuzey Suriye yer adları listesinde de görülmektedir.

İnönü Çağı'nda Suriye'de yaşayan Amoritler için olduğu kadar M.Ö. 10. yüzyılda burayı fetheden Aramiler için de Zincirli "kuzey" idi. Sam'al'ı Demir Çağı'nda istila edenlerin bölgede bin yıldan fazla süredir oturan **Sami halk değil Aramiler** olduğunun düşünülmesinin tek sebebi, yerel Demir Çağı yazıtlarında rastlanan ve linguistik olarak Aramicenin bir kolu olduğu kabul edilen **Samalca'dır**. Fakat Samalca'nın gerçekten Aramice olup olmadığı konusunda şüpheler bulunmaktadır. Diğer Arami diyalektlerinde ortak olarak görülen bazı morfolojik yenilikler Samalca'da bulunmadığından bu dilin, Amorit döneminden beri Zincirli bölgesinde konuşulan ve şimdiye kadar karşılaşılmamış olan Kuzeybatı Samice'nin bir kolu olması da mümkündür. Bu durumda, **Zincirli'nin Demir Çağı krallığının kurucusu olan Gabbār, Arami kökenli bir kumandan değil, Luvi kontrolünü yıkıp Samice konuşan soydaşlarını yeniden güçlü bir konuma getirmiş olan Amorit kökenli bir yerli de olabilir**. Zincirli'de Aramilerin istilacı bir etnik grup olduklarını gösteren hiç bir arkeolojik kanıt bulunmamaktadır.

Bu durum, Zincirli'de yapılacak yeni kazılarla doğrulanırsa, tarih önemli derecede değişecektir. Çünkü Karkamış'taki Luvi krallığının batısında ve Patin'deki (Palastin, bkz. Harrison 2009) Luvi krallığının kuzeyinde kaldığı için Fırat ve Habur nehirleri arasındaki Yukarı Mezopotamya'da bulunan Arami güç merkezlerinden direkt olarak ulaşılamayan Zincirli, asla Aramilere ait ya da Aramilerin kontrol ettiği toprakların bir parçası olamazdı. Kral Barrākib'in son yazıtında kullanılan resmi Aramice'nin gösterdiği Aramileşme ise daha sonra, 8. yüzyılın sonlarında Yukarı Mezopotamya'da yerleşik bulunan Yeni Asur İmparatorluğu ve bu imparatorluğun Aramice konuşan yöneticileri sayesinde gerçekleşmiştir.

Bu durumun önemli bir örneği yakın zamanda bulunan ve üzerinde 13 satırlık yerel Batı Sami diyalektinde yazılmış bir yazıt olan **Katumuwa** stelidir. Yazıt, Panamuwa'nın hizmetkârı Katumuwa'ya aittir ve Katumuwa Luvice ismi olan bir krala hizmet eden Luvice isimli bir görevlidir. Fakat, Panamuwa'nın hem halefi hem de selefinin isimleri Samicedir. Katumuwa'nın yazıtı hem Sami hem de Luvi tanrılarında bahsetmektedir (klasik dönemde Kibele adıyla da bilinen tanrıça Kubaba gibi) ve Katumuwa, Batı Sami geleneğine göre adakların getirildiği umumi bir mezara defnedilmemiş, bu dönemde kültürel açıdan Sam'al'a yakın olan Karkamış, Hamath ve Guzāna (Tell Halaf) gibi şehirlerde sıkça karşılaşılan bir geleneğe göre muhtemelen **yakılmıştır**.

Ölülerin yakılması Sami dünyasında genel olarak nefret uyandıran bir Hint-Avrupa geleneğidir. Katumuwa, Luvilerin bölgede kontrolü kaybetmesinden 200 yıl sonra yaşamasına rağmen, dilinde olmasa da hem adında hem de defin geleneğinde atalarının geleneklerini korumuştur. Görünüşe göre bu geç dönemde bile Luvice isimler, Luvi tanrıları ve Anadolu kökenli defin gelenekleri Sam'al'da bazı kimseler tarafından hala tercih edilmekteydi. Bu isim ve geleneklerin politik ve sosyal nedenlerle Anadolu kökenli olmayan halk tarafından da benimsenmiş olması mümkündür. Bunun yanısıra, canlı ve dinamik bir Sami kültürü içinde Luvi kültürel geleneklerinin hala canlılığını korumuş olabileceği ihtimali de hesaba katılmalıdır.

I. Bin'de Sam'al

Assur kaynakları: Sam'al, 858'de adı geçen krala haraç ödemek zorunda kalmıştı. Bu dönemdeki kralının adı kaynaklarda **Hayanu**'dur: AHLAMULU

III. Tiglatpleser dönemi kaynaklarında da yine haraç verenler arasında adı geçer; kralının adı ise **Panammu**'dur.

Sam'al tarihi hakkında bundan sonra Assur kaynakları başka bilgi vermezler. Ayrıca, Zincirli'de bulunan Esarhaddon steli, Assur egemenliğinin bir belirtisi olmasına karşın, burasının Assur egemenliğini ne zaman kabul ettiği de bilinmemektedir.

Zincirli'deki en eskiye tarihlenen belgeleri Hayya oğlu **Kilamuwa** yazdırtmıştır. Fenike dilinde yazılmış olan bu yazıtta Kilamuwa, kendinden önceki kralları şöyle saymaktadır:

Gabbar, Bamah, Hayya, Sa'il (ya da Şa'ul).

Kilamuwa, yazıtında ülkesini refaha kavuşturduğunu ve geliştirdiğini anlattıktan sonra, kentin halkının **Ba'erir** ve **Muşkap** olarak ikiye ayrıldığından bahseder. Bunlar, henüz kesin olmayan bir iddiaya göre farklı etnik gruplar olmalıdır.

Zincirli'ye yakın **Gerçin** mevkiinde bulunmuş olan bir heykelde ise herhangi bir tarihi olay anlatılmamakla birlikte, **Ya'idi** kralları olarak **Qaral** ve oğlu **Panamuwa** adları geçmektedir. Bunlardan **Panamuwa** adı, kral Barrakib'in Arami dilindeki yazıtında da karşımıza çıkmaktadır. Bu yazıtta, Sam'al ülkesinin içine düştüğü bazı karışıklıklardan söz edilerek, Assur egemenliğinin kabulü sonucunda, yeniden mutluluk ve refaha kavuştukları anlatılmaktadır. Bu yazıt yardımıyla, Sam'al krallarından bir bölümü daha belirlenebilmektedir:

Bunlar:

Qaral, oğlu I. Panamuwa, Barsur, oğlu II. Panamuwa, oğlu Barrakib.

Yazıtta, II. Panamuwa'nın egemenliğine girdiği Assur kralı III. Tiglatpleser'dir. Anlaşıldığına göre II. Panamuwa 733-2 yıllarında, Assur ordusunun müttefiki olarak Şam yakınlarında savaşırken ölmüş ve yerine oğlu Barrakib tahta çıkmıştır.

Table 2.1. Chronology of the rulers of Sam'al and Assyria

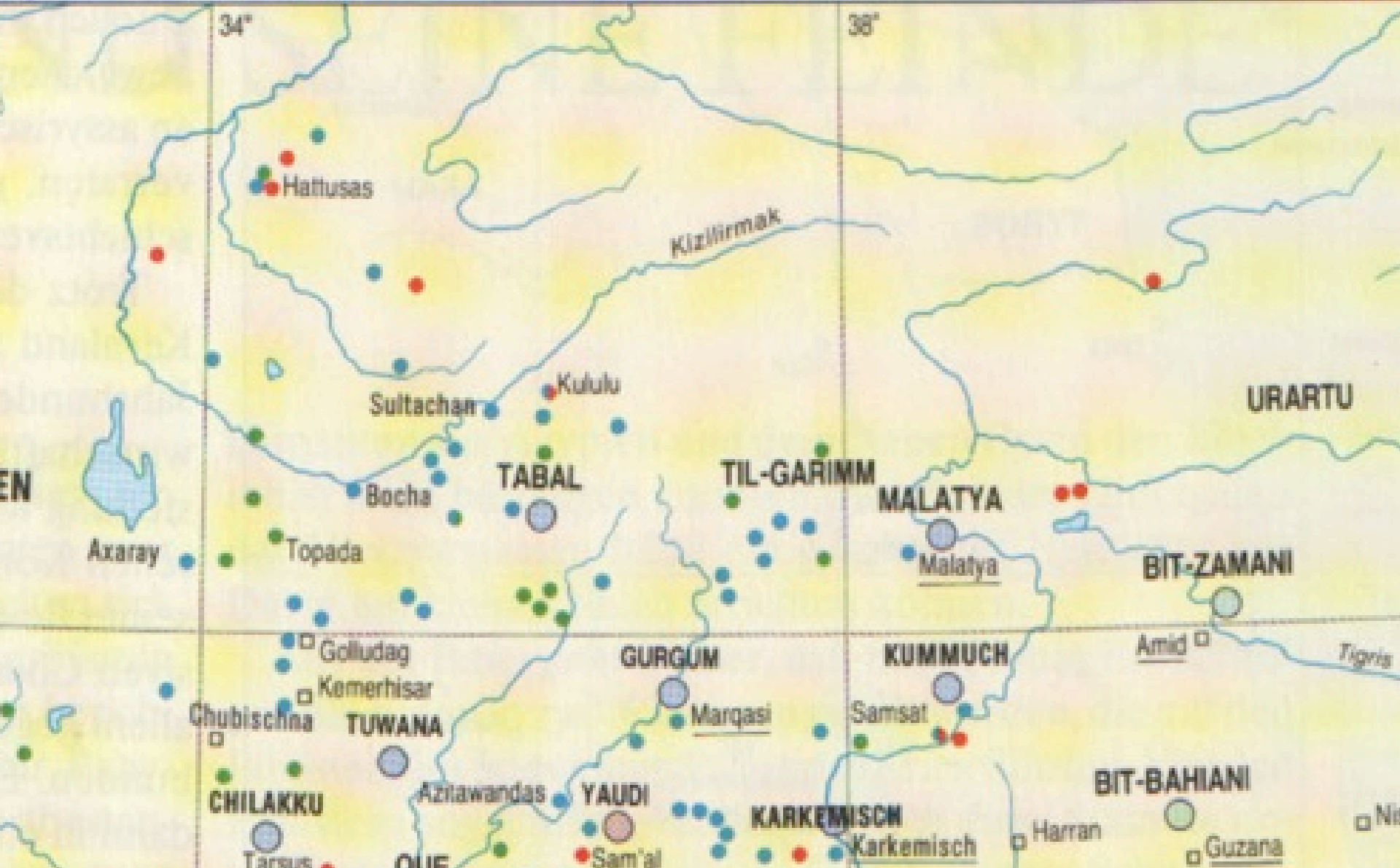
Kings and Governors of Y'DY/Sam'al		Neo-Assyrian Kings	
Gabbār	ca. 920–880	Ashur-dan II	934–912
		Adad-nirari II	911–891
		Tukulti-ninurta II	890–884
BNH/Bānihu	ca. 880–870	Ashurnasirpal II	883–859
Ḥayyā(n)	ca. 870/860–850		
		Shalmaneser III	858–824
Ša'ṭl	ca. 850–840		
Kulamuwa	ca. 840/835–815/810		
?		Shamshi-adad V	823–811
QRL/Qurila/Qarli	ca. 810–790	Adad-nirari III	810–783
Panamuwa I	ca. 790–750	Shalmaneser IV	782–773
		Ashur-dan III	772–755
Bar-Šūr?	ca. 750	Ashur-nirari V	754–745
<i>Interregnum/Usurper</i>	ca. 750–745		
Panamuwa II (<i>Katumuwa Stele</i>)	743/740–733/732	Tiglath-pileser III	745–727
Barrākib	733/732–ca. 720/713		
		Shalmaneser V	726–722
?		Sargon II	722–705
Nabû-ahhe-ereš (governor)	681	Sennacherib	705–681
?		Esarhaddon	680–669
Bēl-usāti (governor)	?	Ashurbanipal	668–627
?		Ashur-etel-ilani	627–623
		Sin-shar-ishkun	623–612
		Ashur-uballit II	611–609

After Wartke 2005, p. 90, and Lipiński 2000, p. 247. All dates are Bc.

Sam'al kral listesi		
Sam'al kralı	Çağdaşı	Tarih
Gabbar		
Bamah		
Hayanu= Hayya	III. Salmanasar	858-824
Şa'ul		
Kilamuwa		845-824 arasında bir tarihte tahtta olmalı
Qaral		
oğlu I. Panamuwa		?.. - 770
Barsur		
oğlu II. Panamuwa	III. Tiglatpleser	744-727
Barrakib		

ZİNCİRLİ-SAM'AL

Bir Arami krallığı olan Sam'al veya Yaudi'nin veya Salmanasar III döneminden sonra Aramice adı ile **Bit Gabbar** Devletinin başkenti Gaziantep'in güneyinde, Fevzipaşa istasyonu yakınındaki Zincirli höyüğüdür.

- ◆ Phönikische Stadt
- Herrscher mit
  - Neuhethitischem Namen
  - Aramäischen Namen
  - Beides
- Hama Hauptstadt (soweit bekannt)
- Hittitische Inschriftenfunde auf
  - Felsen
  - Steinmonument
  - Tragbarem Gegenstand (Siegel, Schale, Bleistreifen, Muschel)
- Assyrisches Kernland um 1000 v. Chr.

Maßstab 1 : 7 000 000
 0 150km
 0 100 Meilen

Alman Orient-Comité ve Berlin Müzesi
adına

1888–1902: Felix von Luschan ve Robert
Koldewey

Ausgrabungen in Sendschirli (F. von Luschan
et al. Berlin, 1893–1911

Walter Andrae: *Kleinfunde aus Sendschirli*.
1943

Ralf-B. Wartke: *Sam'al: Ein aramäischer
Stadstaat des 10. bis 8. Jhs. v. Chr. und die
Geschichte seiner Erforschung* (Mainz am
Rhein, 2005.

Zincirli şehri:

Zincirli, Osman Hamdi Bey ve Alman F. von Luschan'ın 19. yy. sonunda yapmış olduğu kazılarda gün ışığına çıkarılmıştır.

Zincirli **çember biçimli**,

720 m. çapında, iç içe çift

bedenli bir surla

çevrilmiştir. **Sitadeli**,

yerleşmenin dış duvarını

oluşturan bu çemberin tam

ortasında değil de,

güneybatısında piriform

bir plan sunmaktadır.

Şehrin dış surlarında yer

alan **üç kapısı**, dağları

aşarak gelen yolların

güzergahı üzerinde, güney,

batı ve kuzeydoğudadır.

Böylece çevrenin en önemli

ticaret yolları Sam'al'ın

krallık merkezine

bağlanmış olmaktadır.

Buna karşın Samal

sitadelinin tek kapısı

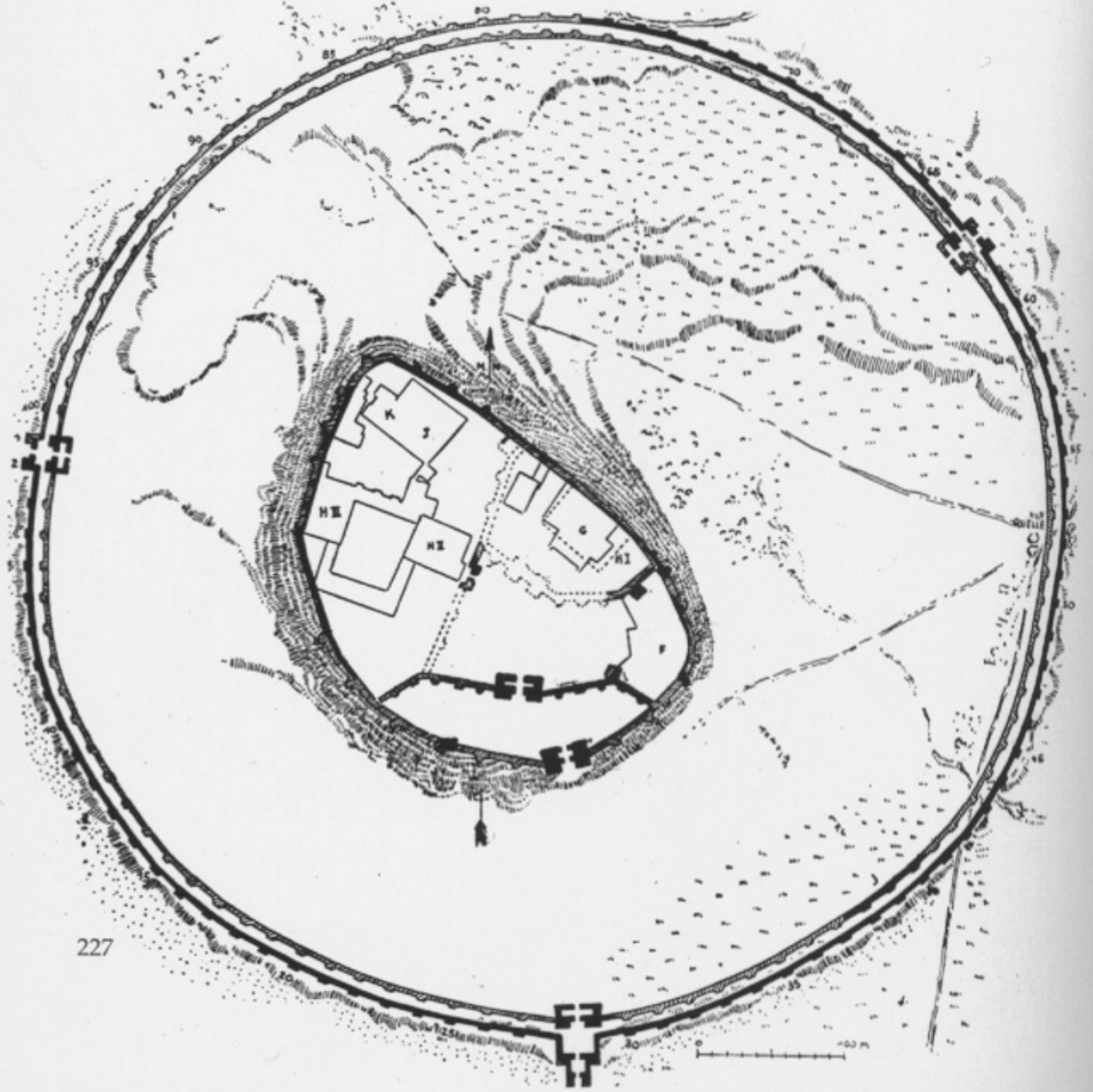
vardır ve dış surdaki Güney

Kapısı ile aynı eksen

üzerindedir. Her iki kapıyı

düz bir yol

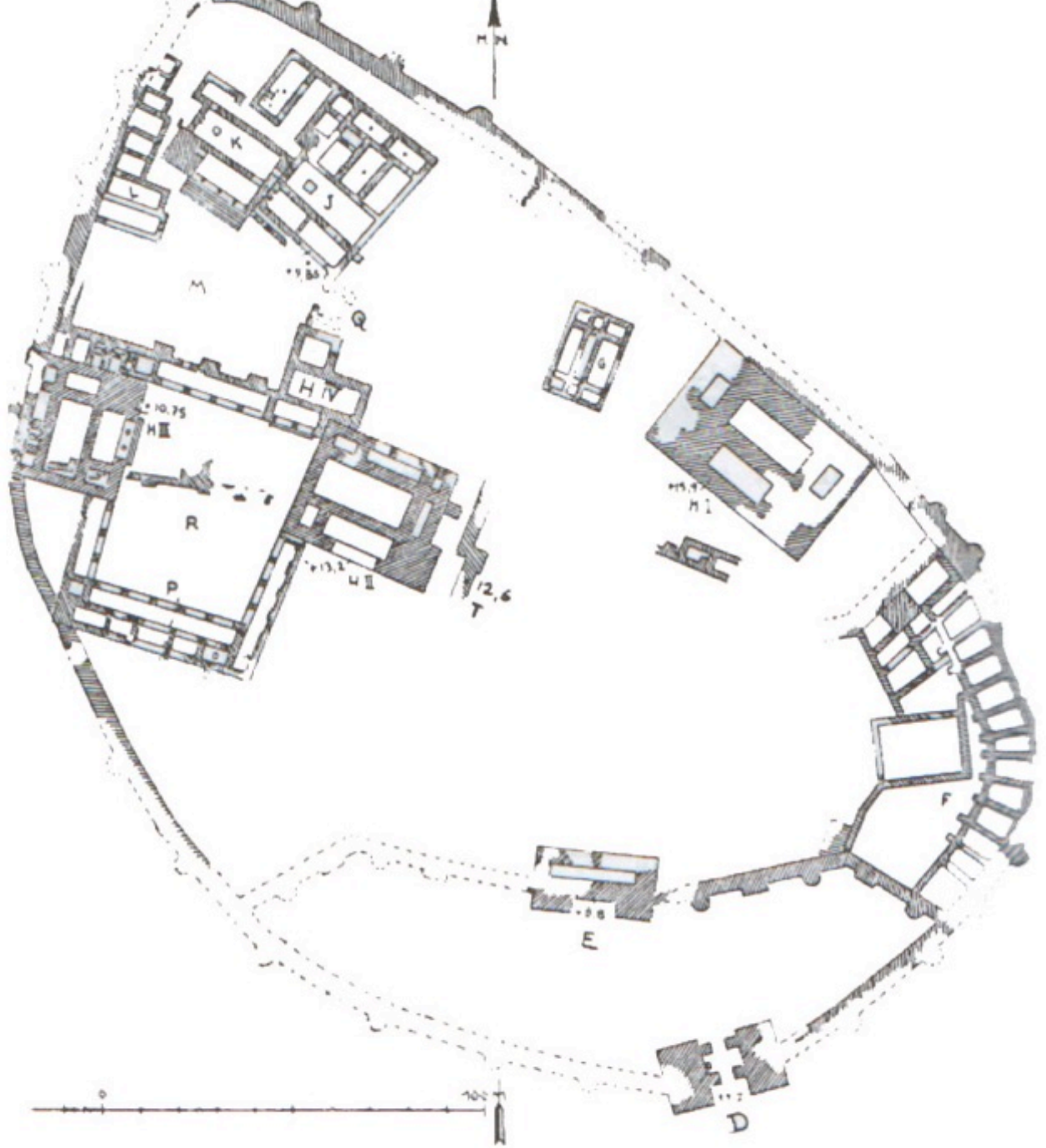
birleştirmektedir.

Sam'al şehrinin yapı tasarımı için fazla bir bilgimiz yok. Sitadel ise kazıların odak noktasını oluşturduğu için daha fazla bilgi sahibiyiz.

Kralın oturduğu **sitadelin surları, yığma toprak** bir döşem üzerinde, tek sur bedeni olarak kurulmuştur. **Güney** kesiminde bir **iç sur**, başka deyimle sitadeli bölen bir kapıdan saray yapılarına ulaşılmaktadır.

Saray yapıları, bir avlu etrafında toplanmış **Hilani tipi**, girişi uzun cephede, sütunlu portiklere sahip kompleksler olarak tasarlanmışlardır. Bitkisel ve geometrik bezekli sütun kaideleri Hilanilerin portiklerinde ortaya çıkarılmıştır.

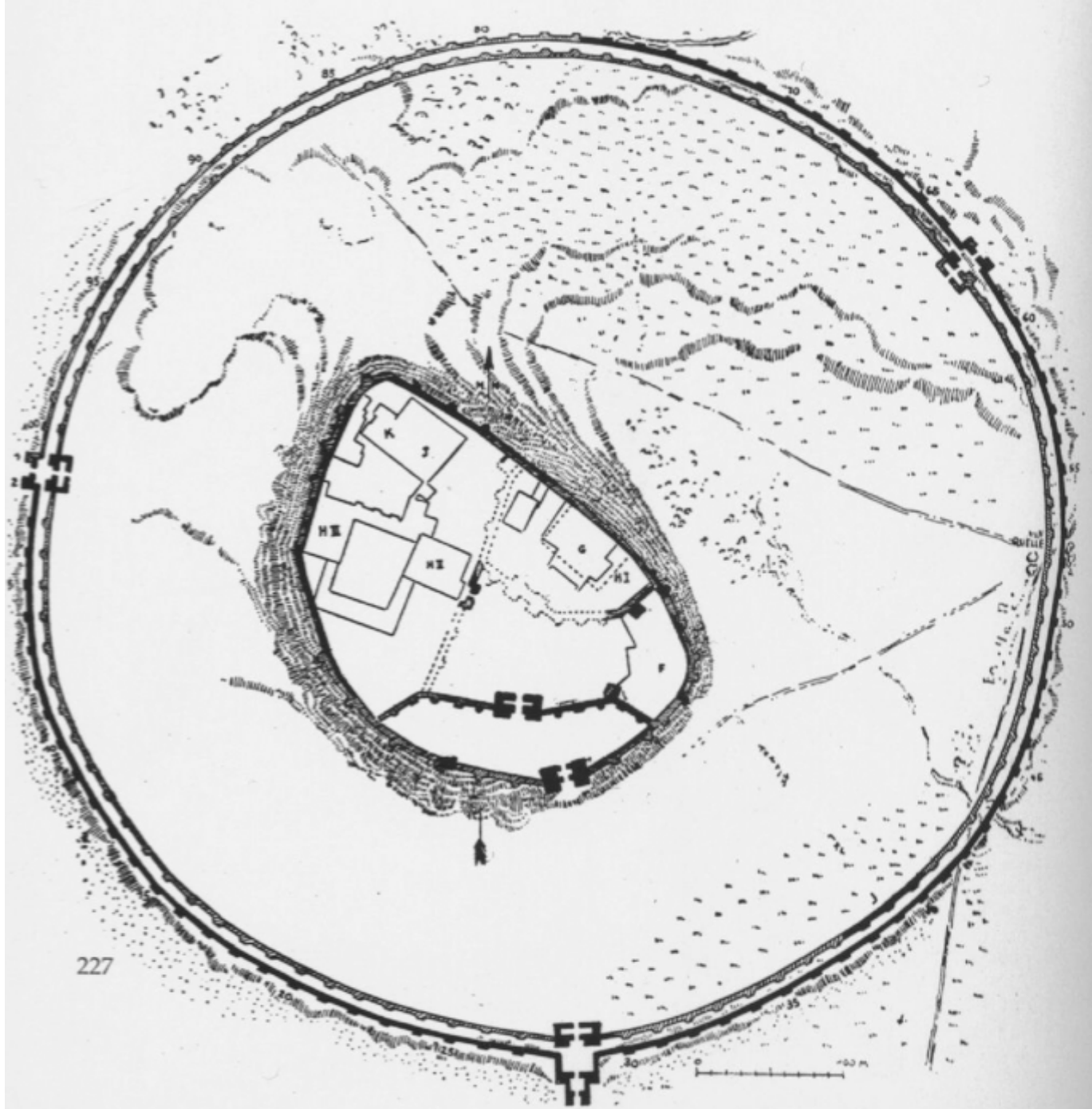
Zincirli Kalesinin tasarımı.

Sam'al dış şehri hakkında hemen hemen hiç **bilgimiz yok**. Bu kesimde yapılan kazılarda birbirleriyle bağlantısı olmayan yapı kalıntıları bulunmuştur. Bu araştırmalarda şehrin içindeki yol şebekesi hakkında da bilgi edinilememiştir.

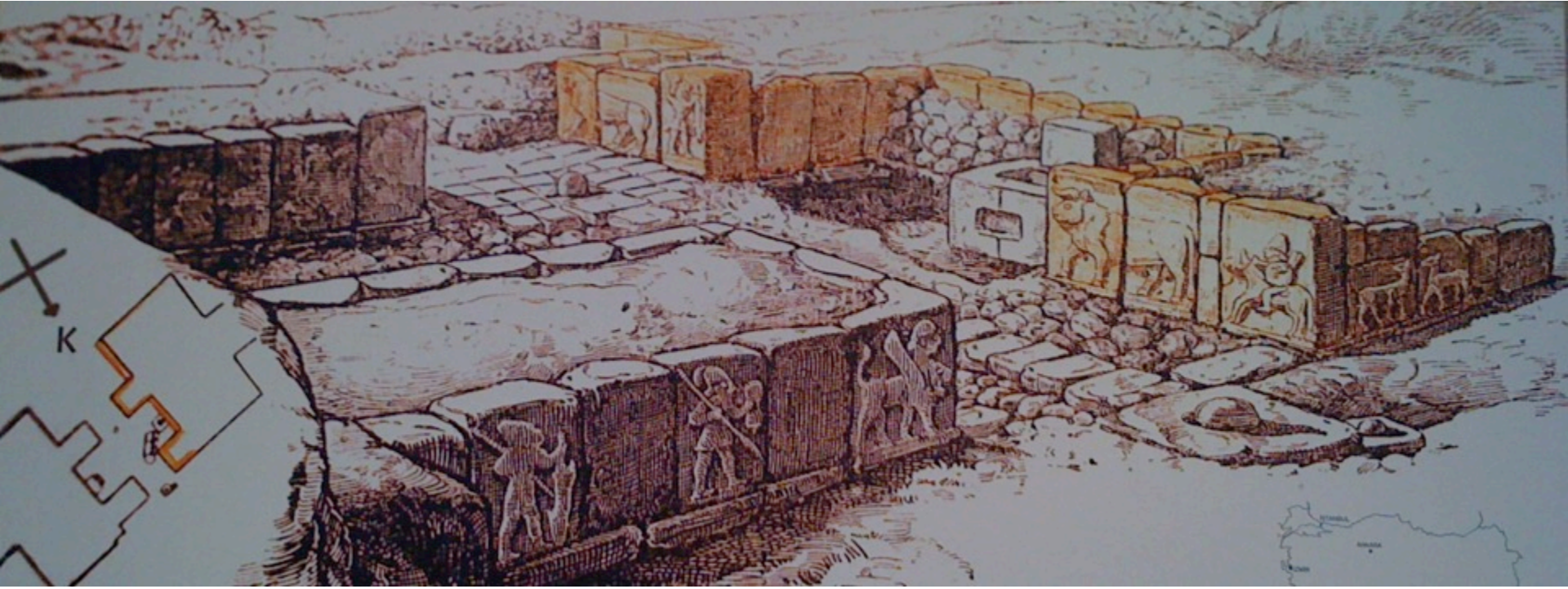
Zincirli şehrinin surlarının yapım tekniğinde, örneğin sur bedenlerinin aynı yükseklikte tutulması için **yığma toprak set yapımı** 2. binyılın Büyük **Hitit** Krallık çağı surlarının ana ögesi, aynen uygulanmıştır.

Sitadelin yontu bezekli **kapısında** plan şeması yine o eski dönemin şehir kapılarına koşuttur. Zincirli şehirde uygulanmış olan çember sur sistemi ise, Mısır kabartmalarındaki Kadeş şehrinin yuvarlak sur sistemiyle donatılmış tasvirine benzemektedir. Kadeş'in bu tip surlarının Hititler tarafından kurulup kurulmadığı sorunu, 13. yy. Mısır betimleri çözmek için yeterli birer belge değildir.

GH I/ZİNCİRLİ I

GH I/Geleneksel Hitit stilinde işlenmiş yontu ve kabartmalar, Zincirli'de Alman F. von Luschan'ın 19. yy. sonunda yapmış olduğu kazılarda gün ışığına çıkarılmıştır. Mimarlık buluntularına bağlı ortostadlar üzerindeki kabartmalar, sanat tarihi açısından bir çok araştırmacı ve bilginin dikkatini çekmiştir. Bu kabartmaların bir kısmı ait oldukları yapılarla bulunmuş, bir kısmı da tahrip görmüş, kırılmış olarak daha sonraki çağın yapılarıyla ve onların temellerinde ortaya çıkarılmıştır. Kazıların ürünleri, daha o zaman, stilistik analizlerin tasniflerine konu olmuş, sistemli stil analizleri yapılmıştır (E. Herzfeld).

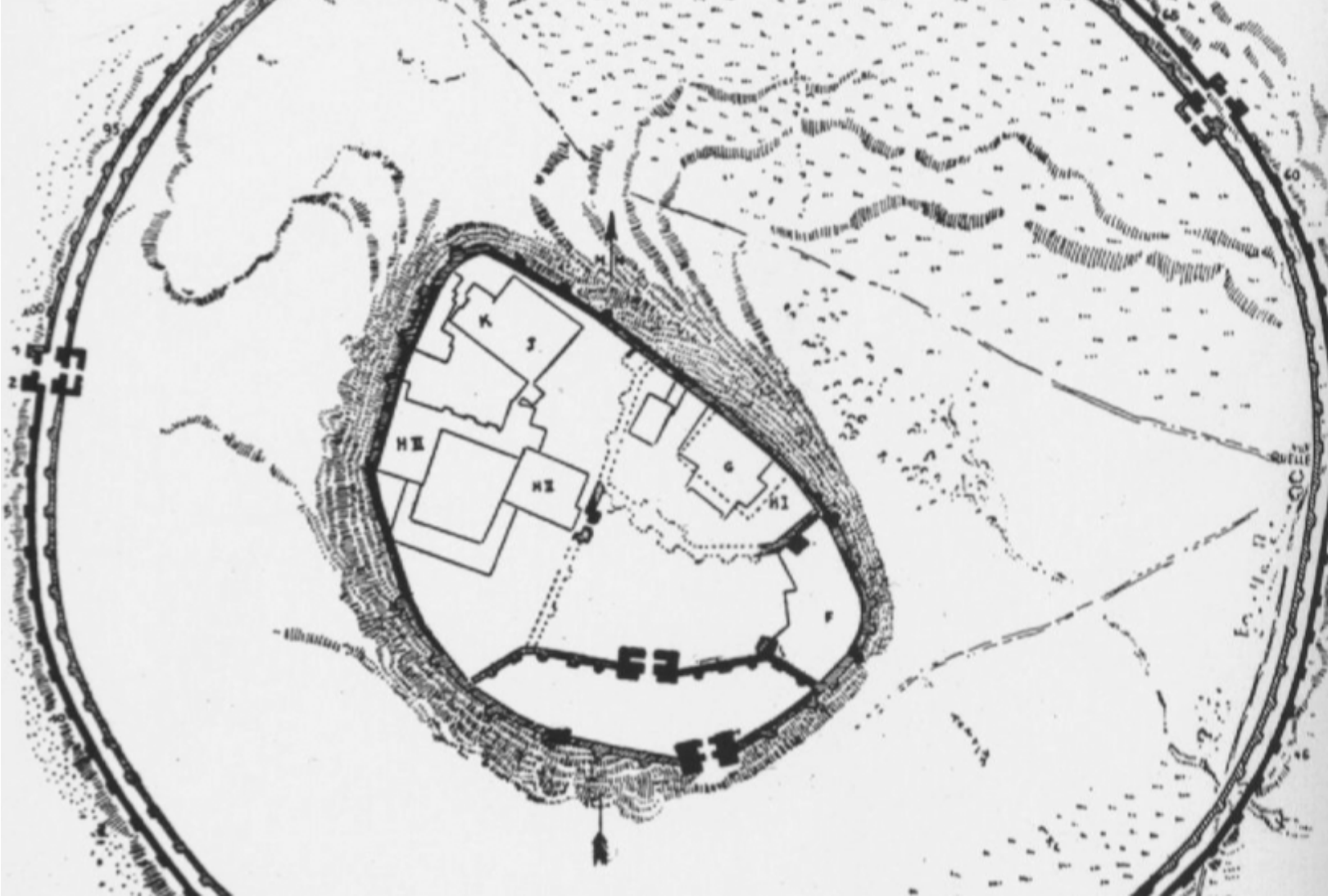

Bölme (Quermauertor) Duvarı ile ilgili eserler: Kapı Aslanları

Zincirli'de **sitadel suru** ile enine **iç sur** arasındaki **bir çukurda** meydana çıkarılmış beş portal aslanının ikisi İstanbul (C/1, 3), biri Berlin'de Vorderasiatisches Museum'da C/2), sfenks protomu da Louvre da (C/6) bulunmaktadır.

Zincirli yontuları arasında en erken örnekleri oluşturan bu aslan yontularının uzun taraflarında kabartma olarak gösterilmiş bedenleri, kabartma zemininden hafifçe yüksek olarak biçimlendirilmiş ve **alt kenarda ince bir silmeye dayanmaktadır**. Aslanların **başları plastik** olarak işlenmiş; **ön ve yan taraflar** ayrıntılara yer vermeyen **kabartma** olarak yontulmuşlardır

C1 Kapi arslanı

In situ değil

Bazalt

y. 190, g. 275 cm.

İstanbul

GH (I-)/Zincirli I

C/2 Kapı aslanı in situ değil. Bazalt. Omuz y. 170 g. 230 cm. Berlin. GH (I-) II/Zincirli I

C/3 Kapı aslanı

in situ değil

Bazalt

omuz y. 190 g. 263 cm.

Berlin

GH (I-) II/Zincirli I

C/4 Kapı aslanı in situ değil. Bazalt. Omuz y.
177 g. 264 cm. Berlin **GH III/Zincirli II-III**

C/5 Kapı aslanı in situ değil. Bazalt. Omuz y. 163 g. 258 cm.
Berlin. **GH III/Zincirli II-III**

C/6 Sfenks protomu in situ dežil

Bazalt

y. 167 g. 93 cm.

Louvre

GH I/II/Zincirli ?

C/7 Sfenks protomu

in situ deġil

Bazalt

y. 170 g. 100 cm.

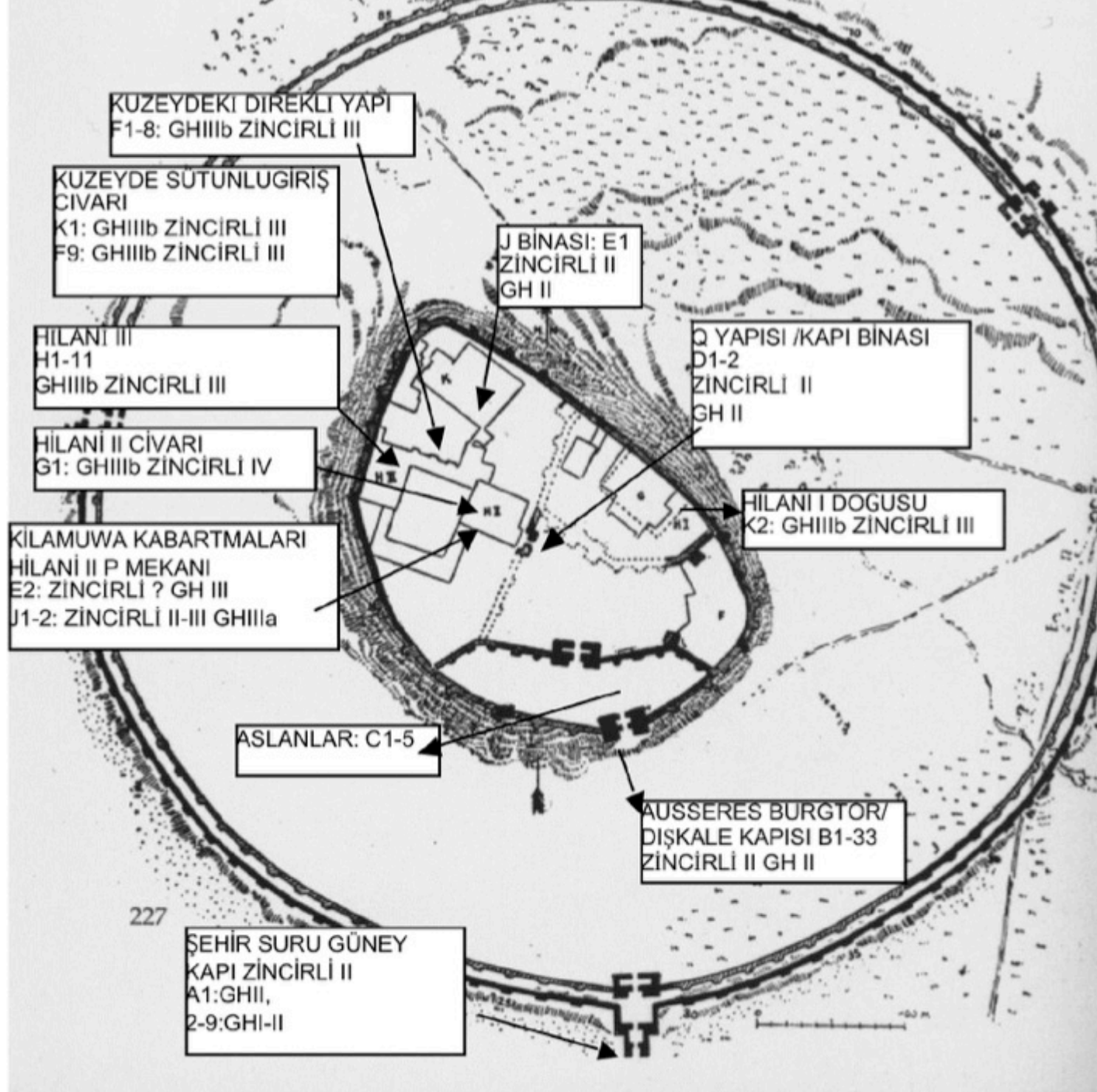
Louvre

GH I/II/Zincirli ?

Geleneksel Hitit (GH I-II) stili/Zincirli I kabartmalı ortostadları, şehir surununun, sadece temelleri ortaya çıkarılmış olan Güney Kapısı'nın iç odasında toprak üstüne yıkılmış olarak bulunmuşlardır. Ayrıca burada çok tahrip görmüş olan daha geç döneme ait kapı aslanına ait parçalar da açığa çıkarılmıştır (A/1).

İnsan figürleri:

Figürler ve motifler bu zemin üzerinde çok iyi belli edilmişlerdir. **Uzuvlar ve ayrıntılar kabarık gösterilmemiş, daha çok çizik hatlarla ve keskin kenarlarla ayrılmaktadır.** Eller ve ayaklarda yassılık dikkati çeker, **uzuvlara bir profil verilmemiştir.** Gözler, yanaklar, ağız şematik ve bu uzuvların yuvarlaklığını göstermezler. İnsanların ve hayvanların kabartma şekillendirilmesinde, **organlar adeta ayrı birer birim gibi** eklenmiş izlenimi verir. Özellikle **insan figürlerinin çizimi katı ve beceriksizdir (A/3, 6, 7).** **Baş profil, beden cepheden, bacaklar ve ayaklar profilden şekillendirilmiştir.** Ayaklarda **sivri uçlu ayakkabılar** dikkati çeker. Ortostadlar üzerindeki **figürler, birbirinden ayrı, izole** olarak yapılmış görünümündedirler. **Giysiler** basit, kısa kollu, enli kemer, uzun entari biçimindedir. **Etek kenarları kıvrımlıdır. Diz üstü, bacakları ortada bırakan kısa, tünika biçimli giysilerin kemerlerinde aşağı sarkan bir süs, püskül görülür.**

Bu grubun insan figürlerinin **başları**, Zincirli I stilinin özgün kanıtlarıdır: **saçlar, ense üzerinde spiral bir topuz şeklindedir** (A/3, 6, 7); sırt üzerinde ucu yuvarlatılmış uzun örgü görülmez. Erkek figürlerinde **sakal görülmez**. Başlıklar, kenarı bastırılmış, iki ince silmeli **takke/kalot** biçimindedir. Süvari figürünün başında miğfer gibi, sivri bir külah dikkat çeker. Bu kabartmalarla beraber bulunmuş olan **sfenks** kabartmasının başlığı **pomponlu sivri külah** şeklinde olup, alt kenarda **iki boynuz** yer alır (A/5).

İnsan figürlerinin çizim özelliği dikkat çeker; **alçak bir alın, kıvrık gaga burunla aynı hat üzerindedir** (A/6). **Ağız küçük, ince dudaklı, çene içeri çekiktir**. Kabarık olmayan yassı yanaklar ile ağız aynı yüzey üzerinde şekillendirilmişlerdir. **Kulaklar yapıştırılmış** varaklar gibidir. **İri badem biçimi** gözün konturları belli edilmiş ve yüzün sathında burun kanadı arkasıyla kulak arasına oturtulmuştur (A/6, 7).

Kollar ve bacaklar, bedene oranla daha **yüksek kabartma** olarak işlenmiştir. Baldırlar dolgun; ellerde **parmaklara ayrı ayrı şekil verilmiştir**.

Şehir Suru Güney Kapı

Eserleri:

A/1 Kapı

aslanı parçası

in situ değil,
buluntu yerinin
yakınlarına ait
olmalı

Bazalt

Büyük parça y.

106; g. 152 cm.

Louvre

GH II/Zincirli II

A/2 Kuş başlı cin ortostadı

in situ değil

Bazalt

Büyük parça y. 130; g. 85 cm.

Berlin

GH I-II/Zincirli I

A/3 Süvari ortostadı

in situ değil

Bazalt

Büyük parça y. 130; g. 90 cm.

Berlin

GH I-II/Zincirli I

Süvari figürünün başında miğfer gibi, sivri bir külah dikkat çeker.

A/5 Grifon-sfenks ortostadı

in situ değil

Bazalt

Büyük parça y. 134; g. 95 cm.

İstanbul

GH I-II/Zincirli II

